

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Odgovorni urednik:
J a k o b D i m n i k,
učitelj v Ljubljani.

Št. 9. Ljubljana, 1. vel. travna 1894. XXXIV. leto.

Vsebina: E. Gangl: Ivanu Tomšiču. — † Ivan Tomšič. — Ana Praprotnik: Nazorni nauk v spodnjih oddelkih ljudske šole. — Fr. Slanc: Praktična uporaba dr. Houdek & Hervertove prirodoslovne zbirke pri berilih za ljudske šole. — Književnost. — Listek. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravnništva.

Ivanu Tomšiču.

Umrl je — mož!
S. Gregorčič.

Kaj se med nami godi? — Za možem mož naglo oidmira,
V našem številu bridkó kaže izguba se njih.
Prva utešena bôl ob grobu nam ni še globoka,
Z novo, še večjo že smrt vsako zaliva srcé.
Je li prisojeno nam, da srce, ki dom je ljubilo,*
Dômu ljubezni ne smé vse izkoristiti v čast?
Tiho! — Saj treba možû, ki delal od mlade je dôbe,
Da mu dan pride mirû, dási je drugim bridák.
Vstal ti je, ki učenik bil nisi samó po imeni,
Ki si zavedal se, kaj njega zahteva svetost.
V dnevih telesnih si muk Bogá prosil, da te odreši,
Klicali k Njemu smo mi, da naj ohrani te nam.
Ali ker že je takó — naj bode zaslužen ti pôkoj,
Brat naš in sobojevnik, ki si pred leti junak
V pílem številu moštva pogumno obračal orožje,
Da se je dvignil od tal v svôbodni dan — učenik!
V šoli z besedo vsekdar ti zidal človeštvu si stèbre,
Pisal si knjigo domá, v mlade jo roke dajal,
Da se utrdi srcé, ki v mladih je prsih kot cvetje,
Ki je porazi vihar, če je ne čuva vrtnar.
Ljubil si, ljubil gorkó do zadnjega diha mladino,
Njena resnična blagost prva je bila ti skrb.
Delal takisto naprej, to vémo, v korist bi človeštvu,
Saj te je bolj kot časti vedno tvoj kitil značaj —
Toda ob grobu smo zdaj, ki vánj si utrujen se vlegel,
Nádeja sladka nam tû žalostno teši srcé:
Stopil na tvojo bo pot učitelj slovenski in zdušno
Širil prosvete bo glas v mejah* domače zemljé.
Stopil? — Glej, saj že stoji! — In deca ob njem se nabira,
Ki v nji bodoče bo dni národ precvital vesel.
Takrat še zvalo imé s častjó se bo tvoje, naš Ivan,
Saj izmed prvih si ti, ki so učili svoj rod!

E. Gangl.

† Ivan Tomšić.

In zopet učitelj! — Zadnjega četrta leta je smrt prav čutno posegla s svojo koso med vrste učiteljev in moža za možem je iztrgala iz naše srede. V Pragi je umrl nadarjeni pesnik-učitelj Jožef Freuensfeld, v Kranji nadučitelj Miha Kuster in vpokojeni učitelj Jakob Ukmar, v Ljubljani Podraški učitelj Anton Jakše in v deželni bolnici učitelj v Kamni Gorici Andrej Jekovec, v Kropi nadučitelj Marko Kovšca, v Planini vpokojeni učitelj Ivan Juvánec, v Tunjicah Ivan Ferlan, v Veliki Dolini Ferdo Strel, v Zagradci Anton Vrančič, v Ljubljani pa — Ivan Tomšić.

Ko človek bere to dolgo vrsto imen, katera so nosili v življenji možjé, živeči in delujoči s pravim navdušenjem za svoj stan, tedaj mu resnično napolni dušo žalost, in zamisli se v polupretekla časa, ko je še vsak izmed njih delal na svojem mestu ter morda snoval v svojem duhu lepe načrte, s katerimi bode lahko več dosegel in lažje pripomogel ljudstvu do omike in blagostanja. Ali teh mož ni več! Bodisi! — Vsak je zaslužil svoj pokoj — le ona praznota v našem številu boli vsakoga, zakaj težko je najti takim izgubam vrednega in primernega nadomestila.

Po malone jednoletnem bolehanji, katero se je v zadnjem času izpremenilo v pravo muko in trpljenje, je umrl v 17. dan mal. travna t. l. v Ljubljani Ivan Tomšić, katerega ime pozna vsak, kdor se količkaj peča z našo književnostjo.

Ivan Tomšić se je porodil 4. grudna 1838. l. v Vinici med Belokranjci na Dolenjskem, kjer je njegov oče Bernard učiteljeval. Bernard Tomšić je bil sam pisatelj ter je dopisoval raznim nemškimi in slovenskim časopisom, takisto njegov brat Emanuel. Ivanov oče je bil vesten, marljiv in strog učitelj, torej je bil Ivan s svojim bratom Ljudevitom kàr najbolje vzgojen. Izvestno pa je na mlado Ivanovo dušo vplival tudi oni lepi Belokranjski svet, prijazna Vinica s svojim temnim, starim gradom, pod katerim teče v široki strugi Kolpa, in na nje drugi strani dolga, enakolična ravnina Hrvaške zemlje. Vse to čarobno stvarstvo božje je vzbudilo v njem gorko ljubezen do ródne zemlje in do materine besede, katere ni zatajil nikdar v svojem življenji, katere ni vedno bolj in bolj razvnel samó v svojem srci, nego tudi v srcih slovenske mladine.

Na Vinici je dovršil 1. in 2. razred ljudske šole, potem je pa s pomočjo A. Zamejčeve in dr. J. Bleiweisova prišel v Ljubljano, kjer je v letu 1860. končal svoje studije. Njegova prva služba je bila v Tržiči, kjer je bil učitelj do 1868. leta. Svojega službovanja v Tržiči se je še pozneje spominjal v Letopisu Matice Slovenske, kjer je l. 1884. opisal: Znamenitosti v Tržiči na Gorenjskem iz francoske dobe. Iz Tržiča se je preselil v Ljubljano na normalko ali sedanjo c. kr. vadnico. Od l. 1868. pa do svoje bolezni je neprestano deloval na tem zavodu kot dober učitelj, proste ure pa je uporabljal v spisovanje knjig in v urejevanje svojega lista „Vrtca“. Poleg tega je bil marljiv odbornik raznim društvom in mestni odbornik Ljubljanski ter c. kr. okrajni šolski nadzornik za Ljubljansko okolico.

Več, kakor s svojo ljubeznivo, iskreno besedo v šoli, je storil s svojim peresom, katero se mu ni nikdar skrhalo. Kot vrl, izvrsten učitelj je prezrl vse življenje mlade, neizkušene otroške duše, zatorej je tudi največ spisov za mladino, katero je najraje nazival „nežno slovensko mladino“, pošiljal med svet. Monumentalno delo njegovih rok je „Vrtec“ — ta neizčrpni vir otroške poezije, bujne domišljije mladih src, vir moške zrelosti mladih duš, kažipot omahujočim nogam otroškim, katere skuša podreti nasilni val razbrzdanega življenja, knjiga modrosti in vsakdanjosti, veselosti in žalosti, šale in resnice! Vse to velikansko delo je nakopičeno v 23. letnikih Vrtčevih, katero so nanosili skupaj zreli možje, katero je on uvrstil in razporedil in marsikatero praznoto sam popolnil. Kakor bučele ob cvetji so se nabirali ob Vrteci stari in mladi pisatelji in pesniki in donašali gradivo, s katerimi si sezidaj otrokovo srce močan zid, skozi katerega ne pride nikdar zla beseda nì zla misel v njega svetišče! Odprì katerikoli letnik, malone na vsaki strani najdeš spis Tomšičevega peresa. Pisal je za list izvirne povesti in pesmi, prevajal iz češčine, hrvaščine in nemščine, pilil in popravljajl slabo blagó — storil je vse, kar se mu je zdelo najboljše za Vrtec. In celó, ko je — rekli bi — gledal Tomšić smrti v koščen obraz, ni dal Vrtca iz rok, dokler mu ga ni sama iztrgala. Tako je bilo mogoče, da si je pridobil Vrtec mnogo prijateljev in da je preživel svojega skrbnega očeta!

Ko bi Tomšić ničesar drugega ne storil, kakor zalagal in izdajal Vrtec, bi si oslavlil svoje imé. Ali poleg Vrtca je

izdal mnogo drugih knjig in dopisoval drugim listom. Prvič se je oglasil l. 1855. v Šolskem Prijatelji. Vánj je pridno pisal in tudi Zgodnji Danici pošiljal svoje spise (največ nabožne vsebine). Leta 1863. je stopil v kolo sotrudnikov Učiteljskega Tovariša, katerega je leto za letom zalagal s pedagoškimi razpravami. Pisal je v Slovenski Glasnik, v Primorskega Ilirjana in Primorca, v Novice in v Besednik.

Preprostemu ljudstvu je spisal l. 1867. knjigo o sadjereji, l. 1870. knjigo o poljedelstvu. Slovenski mladini je podaril v letu 1866. Zlate orehe, katere je v drugem natisku izdal l. 1888. Za Zlatimi orehi je prišel njegov ABC v podobah in besedah, potem Prirodoslovje v podobah in l. 1870. Vošilna knjižica. Za to je pisal leto za letom knjigo za knjigo: Nazorni nauk za slovensko mladost, Krištofa Šmida sto malih pripovedek, Gledališke igre za slovensko mladino, Knjižnica slovenskej mladini (3 zvezki), Habsburški rod, Cesar Franc Jožef I., Nazorni nauk za slovensko mladino (druga knjiga), itd., itd *)

Iz teh kratkih podatkov je razvidno, da ni pokojni Tomšić zakopal svojih talentov, nego da je vrlo pridno delal ter vsako prosto uro uporabil v korist in napredek književnosti naši. Vsega skupaj je napisal, priredil ali poslovenil do 30 knjig, v Letopise Matice Slovenske pa je sestavljal 18 let Bibliografijo Slovensko. To izredno, vzorno njega delovanje v šoli in na književnem polji je odlikoval cesar sam, ko mu je podaril leta 1883. zlati križec za zasluge. In ta zlati križec je resnično kitil prsi, v katerih je bilo srce blago in vneto za svoj dom in národ in za blaginjo njega mladine!

Tomšić je bil vzor-učitelj — s tem je vse povedano!

Med svojimi tovariši je bil vesel, odkritosrčen in zabaven. Priljubil se je vsakemu, kdor je količkaj ž njim občeval. Ta svoj veseli, odkriti značaj je ohranil do zadnjega časa, dokler ni Bog upihnil luč njega življenju ter ga takó vzel žalujoči rodbini in vsemu slovenskemu narodu.

Njegov pogreb je bil veličasten. Dási je bilo vreme povsem neugodno, vendar se je nabralo ob njega krsti lepo število tovarišev iz mesta in okolice, spremili so ga k zadnjemu počitku zastopniki mestne občine Ljubljanske z gospodom županom

*) Svoje bralce opozarjamo na Marnovo knjigo Slovensko, Uč. Tovariš l. 1891., str. 278., 295. in 314.

na čelu, srednješolski ravnatelji s svojimi učiteljskimi zbori, udje c. kr. deželnege, mestnega in okrajnega šolskega sveta, deželni odborniki, odborniki Matice Slovenske, učenci c. kr. vadnice, učiteljski kandidati in nebrojna množica občinstva. Na krsto so položili vence učitelji Ljubljanske okolice, mestni učitelji, mestni zastop, c. kr. okrajni šolski svet, učiteljstvo c. kr. pripravnice, Matica Slovenska in mnogo njegovih ožjih prijateljev. Pred hišo in v cerkvi sv. Krištofa so zapeli gg. učiteljiščeniki dve žalostinki, potem pa se je zagrnil grob nad možem, čegar spomin ne zamrè v knjigi slovenske besede!

Dné 23. mal. travna je daroval g. prof. A. Kržič v cerkvi Srca Jezusovega slovesno črno sv. mašo za pokojnika, pri kateri so peli pripravniki in katere so se udeležili vsi gg. profesorji in učitelji s svojimi učenci, g. deželni šolski nadzornik J. Šuman in Tomšičeva obitelj. In tedaj je iz src bivših mu učencev plavala vroča molitev pred božji stol in je prosila plačila njega delu.

Takisto želimo mi: Mir in pokoj njega plemeniti duši!

E. Gangl.

Nazorni nauk v spodnjih oddelkih ljudske šole.

Nazorni nauk ima nalog, da otroka uči ogledovati in opazovati, da potem pridobljene predočbe ureja in nove ustvarja. Nazorni nauk pa mora — posebno pri prvencih — otroka vaditi, da opazuje in pre-mišljuje bolj znamenite stvari, t. j. take, ki so pri poznejem pouku važne in da se s tem stavi prava, trdna podstava vsemu nadaljeval-nemu poučevanju. — Vsi boljši pedagogi trdijo: „Poučuj nazorno!“ Že slavni Amos Komenski l. 1650. je govoril v poočitovanji, da naj namreč učitelj poučuje tako, da morejo učenci nauk videti, t. j. z vsemi svojimi čuti vzprejeti. On je tedaj prvi sprožil misel o nazornem nauku. Temu pedagogu pridružil se je tudi Pestalozzi in je pripomogel, da se je po ljudskih šolah nazorno poučevalo. Rekel je: „Ako se vprašam, kaj sem li storil za boljše poučevanje, — vidim, da sem pogla-vitno navodilo vsemu poučevanju odmenil — nazorni nauk.“ Naš ne-pozabljivi slovenski pedagog Anton Slomšek je s svojimi raznimi pe-dagogičnimi spisi, posebno pa s knjigo: „Blaže in Nežica v nedeljski šoli“ kazal, kako važen je pri poučevanju nazorni nauk.

Sedanji učitelji in učiteljice tudi spoznamo in se trdno držimo načela, da se mora pred vsem nazorno poučevati, toda hodimo pri tem

po različnih potih. Nekateri z nazornim naukom bistré bolj um, drugi obdeljujejo bolj srcé, jedni delujejo vse bolj površno, ti morda pa preveč na drobno. Najboljši nazorni nauk je pa vendar ta, ki bistri um, ki blaži srcé ter vsega človeka boljša in za vse blago in dobro utrjuje. — Kakor povsod, tako tudi pri pouku v šoli velja pravilo: „Vsak začetek je težak.“ Pri vsakem početju je treba dobre podloge, in temveč je tega treba pri začetnem nauku in prvi vzgoji nežne mladine. Pri začetnem nauku se stavi podstava vsemu nadaljnjemu izobraževanju in vsak učitelj in učiteljica ima pri začetnem pouku v prvem razredu prevažno nalogo, da z začetniki — z malimi otroci nekoliko časa prav po domače ravna ter jih polagoma duševno preseljuje iz prijetne, mile domače hiše v resnobnejše šolsko življenje. Važen, zelo imeniten je tedaj otroku čas, ko stopi čez šolski prag. In ravno nazorni nauk posreduje mej domačo hišo in šolo ter je varna brv, po kateri se otrok vpelje v šolsko življenje. Do zdaj so le stariši bolj ali manj skrbeli za vzgojo svojih otrok, od prvega šolskega dne pa prevzame tudi šola to prevažno nalogo. Marsikateri šolski novinec je že marsikaj videl in slišal in vé tudi to pa to imenovati, toda pomankljivo in v prav prvotni obliki; največ pa so otroci prve šolske dni pri odgovorih in izrazih še zelo, zelo nespretni in preokorni. Stvari poznajo le površno, po vnanjem in ne morejo se izraziti, tudi če jih učitelj razločno ne vpraša, ne vedó mu odgovoriti. Poglavitna namera nazornemu pouku pri prvencih je tedaj ta, da učitelj učence vadi prav misliti in govoriti.

Predno pa se otrok vadi prav misliti, je najprej treba, da stvar dobro ogleduje. Doslej je bila marsikateremu otroku domača hiša ves svet. Vse drugo ga je prav malo-zanimalo.

Najprej se mora pri otroku vaditi vid, da se otrok po malem uči gledati in sicer tako, da se zraven zaveda, da namreč ne vidi stvari le po podobi, marveč da si pri podobi tudi kaj primernega misli. Otrok naj se pri tem tudi vadi, da vse to, kar je videl, tudi mej saboj primerja. Pri prvih vajah naj se ozira najbolj na stvari in na vse to, kar otroka zanima. Večkrat otroka zanima kaka malenkost, kar naj učitelj poprime ter z otrokom ogleduje in se o tem razgovarja. Nikoli pa učitelj pri ogledovanji stvari ne sme pozabiti, da mora pri tem vzbujati in razvijati čutstvo za lepoto in krasoto, ker nežnost in milina, resnica in pravica poganja svoje korenine le v krasoti. Pri vsaki stvari naj se učencem kaže prvič le glavni del, potem še le drugi, posamni deli. Vidu pripomoči mora tudi sluh in tip; več ko se duši odpira vrat, bolj živ je vtis.

Dalje naj se pri nazornem nauku učenci vadijo misliti. Učenci naj tedaj preudarjajo, kakšne so stvari, iz česa so, in čemu so. Vadijo naj se, da sklepajo iz vzroka na učin, iz dejanja na nasledke itd. Dasi-ravno je zelo potrebno, da se pri otroku razvijajo dušne zmožnosti,

vender se je pri tem — posebno pri prvencih varovati jednostranosti, da bi se namreč gledalo le na razvoj uma ter da bi se predaleč segalo v spodnjih oddelkih. Učitelj se pri prvencih ne daj zapeljati, da bi stvari predrobno razkladal. Prvenci še ne morejo vsega razumeti.

Pravilo pa je: „Vemo le toliko, kolikor pomnimo.“ Nazorni nauk naj se povsod ozira na spomin. Pri prvencih pa se mora spomin vaditi od stopinje do stopinje. Čim bolj ko otrok pomen razume, tem bolj se mu tudi spomin vadi.

Potem naj se učenci vadijo govoriti. Jezik povzdiguje človeka nad vse vidne stvari. Z govorjenjem se razvijajo tudi daljne misli. Tudi pogovor pravi: „Beseda besedo prinese.“ Pôjem in beseda, misel in oblika so v nepretrganem delovanju.

Otrok v šolo prišedši še ne zna govoriti t. j. še ne more svojih misel v besedah prav izraževati. Pri govorjenji ima učitelj mnogo, mnogo dela in truda. Pri razgovarjanji naj strogo pazi in otroke vadi, da odgovarjajo v celih stavkih in da pri začetku jemljejo tudi vprašanja v svoj odgovor. Poučevanje v govorjenji bodi posnemovalno. Učitelj govori prvi, potem govori učenec za njim. V začetku naj govori učitelj v takem narečji, kakoršnega je otrok od doma vajen, vender pa naj zgodaj skrbi za to, da se učenci vadijo pravilno in olikano govoriti. In tu je učiteljeva velika naloga in dolžnost, da on kot prvi pravilno in vzgledno govori. Če se pri kakem nauku mora učitelj pripravljati, mora se vestno pripravljati pri nazornem nauku. Učenci-prvenci so kaj bistri in kmalu zapazijo, ako je učitelj pri pouku v zadregi in ugled učiteljev je v nevarnosti.

Gledati, misliti in govoriti je tedaj trojni namen nazornega nauka.

Red, v katerem naj sledi vaja za vajo, se učitelju od mnogih strani mnogo nasvetuje, a ne tirja se strogo. Učitelj naj se, kakor pri vsem poučevanju, tako tudi pri nazornem nauku, ravna po pedagogičnem pravilu: „Napreduj od bližnjega do daljnega, od znanega do neznanega itd. Tako na pr. nekateri pedagogi nazorni nauk pri prvencih delé po tem-le redu: 1.) učilnica (t. j. stvari, ki so tu); 2.) človeško telo; 3.) živež; 4.) obleka; 5.) stanovišče; 6.) rodovina; 7.) vas; 8.) mesto; 9.) cerkev; 10.) vrt; 11.) travnik, polje, vinograd; 12.) gozd; 13.) zemlja in zrak; 14.) voda; 15.) živali; 16.) nebo; 17.) čas.

Nekateri obdelujejo ta nauk po tem-le redu: I. Hiša. 1.) Deli hiše; 2.) stvari v hiši; 3.) hišna oprava v sobi, v kuhinji; 4.) kakšne so te stvari, čemu so itd. II. Prebivalci ali stanovniki v hiši. (Ljudje, živali . . .) III. Česa ljudje in živali potrebujejo. IV. Hišna okolica ali obližje.

Drugi vrsté vajo za vajo v drugačnem redu, kar pa na tem ni toliko, s katerimi vajami popred začenjamo; samo to je poglavitno,

da obdelujemo vse preiščeno in tako, da se vse vjema in veže. -- Kadar se stavi podstava za poslopje, je jedno in isto, ako se začenja podstava staviti na severu ali na jugu, samo da je dobro postavljena.

Nazorni nauk se pri novincih uči kaka dva tedna pred branjem samostalno, potem pa se druží z drugimi predmeti ter mora postaviti podstavo vsem šolskim naukom in sicer pri začetnikih v mali, pozneje pa v večji meri.

Naš učni načrt za jednorazrednice do trirazrednice določuje gledé na nazorni pouk: I. šolsko leto: „Nazorne in govorne vaje, počenši s predmeti iz otrokovega obližja. Imenujejo se mu stvari v šoli, doma in obližji; naštevajo se lahko razločljivi znaki (svojstva in dejanja), imena žival, rastlin in rudnin. Navaditi se je glasovno čistega in razločnega izgovarjanja.“

Toliko tega pouka je v spodnjih oddelkih ljudske šole dovolj, posebno, ako se učitelj ravna po vodilu: „Obdeluj malo, in to malo obdeluj temeljito in korenito!“

Pred vsem pa naj učitelj in učiteljica posebno v prvem razredu pri prvenecih ravna in poučuje ljubeznivo in potrpežljivo, kajti ljubezen do poklica lajša delo in trud v šoli ter rodi vzajemno ljubezen pri otrocih in stariših.

Ana Praprotnik.

Praktična uporaba dr. Houdek & Hervertove prirodoslovne zbirke pri berilih za ljudske šole.

(Dalje.)

Winterjev električni koľovrat zadostuje za vse poskuse, ki jih je treba napraviti na narodnih šolah. Namesto lesenega obroča imamo tukaj sè štanijolom zavojito prevlečen bat s kroglo na konci.

Lejdenska steklenica je od znotraj in od zvonaj sè štanijolom oblepljena razven ob robu, kjer je pomazana 3 *cm* na široko sè slabim prevodnikom elektrike (pečatnim voskom ali šelakom). V posodi stoji v pokrovu utvrjena medena žica, dotikajoča se dna in noseča zvonaj medeno kroglo. Steklenico napolnimo z elektriko, ako zvežemo prevodno njeno kroglo s kroglo pozitivnega vodila (konduktor), zvonanjo oblego pa z drgalom (negativnim vodilom), (še ročneje pa, ako primemo zvonanjo oblego z roko, sè steklenično kroglo pa se dotikamo vodila) in ako potem nekaterikrat drgač (stekleno ploščo) zvrtilimo.

Napolnjeno steklenico izpraznimo, da zvežemo z dobrim prevodnikom obe oblogi, pri kateri priliki vidimo jako svetlo iskro in slišimo glasen pok. Moremo jo tudi izprazniti, ako jo držimo z eno roko, s prstom druge pa se dotaknemo krogle. V hipu, ko se približamo s pr-

stom krogli, preskoči ž nje iskra z glasnim pokom, mi pa čutimo po svojih udih, posebno po členih močen pretres, ki ga imenujemo električni udarec.

Izpraznovalec je dvokraka žica sè steklenim držajem, noseča na koncih krogli. Ako hočemo steklenico izprazniti, dotaknemo se z enim koncem steklenične kroggle, z drugo pa zvananje obloge.

Elektronos iz ebonita s pridjanimi aparati priporoča se za šole, ki nimajo mnogo denarja za fizikalčne aparate na razpolaganje; ž njimi moremo napraviti veliko poskusov v pouk. — Namesto lisičjega repa doda se včasih kakor tudi pri našem elektronosu volnena tkanina, katera tkanina pa ravno tako služi kakor lisičji rep. Pridjani so temu elektroforju aparati kakor: Lejdenska steklenica z izpraznovalcem, električno zvonilo itd.

IV. Berilo.

Št. 60. Občna svojstva teles: Metersko merilo. — Decimeterska kocka. — Votla decimeterska kocka se da na prejšno natakiniti. — Mere za tekočine iz pločevine. — Vzorec potapljavskega zvona iz stekla. — Steklenica s krožcem iz lepenke. — Tiskalo za živo srebro. — Gramove uteži. — Otres iz svinca naznačuje nam vertikalno stran. — Grebljica. — Kolumbovo jajce za poskuse o teži. — Kupica, ki sama vstane. — Priprosta trgovska tehtnica. — Trgovska tehtnica s hidrostatično skledico. — Okrogla v treh točkah prevrtana lesena plošča z držajem za trojni položaj teles. — Ako vtaknemo držaj skozi sredno luknjo, ostaja plošča v ravnotežji, v vsakej legi, katero jej podelimo — plošča je v nerazločnem položaji. — Ako vtaknemo držaj skozi zgornjo luknjo, tedaj leži težišče pod osjo (plošča visi na osi — os imenujemo visišče); ako zavrtimo ploščo okoli visišča, vrne se plošča v prvotno lego — položaj je stalen. Ako vtaknemo držaj skozi spodnjo luknjo, tedaj je težišče nad osjo (plošča je z osjo podprta — os imenujemo podporišče); ako ploščo le malo zvrtilo, ne vrne se več v prvotno lego, ampak zavrti se toliko, da pride težišče pod os — položaj plošče je padljiv.

Št. 61. Težišče: Kimalo. — Priprost meden vzvod z utežami na stojalu. — Priprosta trgovska tehtnica. — Tehtnica s kembljem.

Št. 62. Navadni stroji: Priprost vzvod na stojalu; lahko ga rabimo kot dvoramnega (jednako in raznoramnega) ali pa tudi kot jednoramnega. — Tehtnica. — Tehtnica s kembljem ali rimska tehtnica. — Premičen in nepremičen škripec. — Navadno sestavljeni škripec. — Vzorec kolesa na vretenu.

— Vzorec motovila. — Vzorec vitle. — Vzorec ostrega vijaka. — Vzorec ploskega vijaka. — Različno dolga nihala.

Št. 63. Plavanje: Priprosta trgovska tehtnica s hidrostatično skledico. — Karteški potapljavac je votla steklena podoba (navadno škrat), ki plava v posodi, z vodo napolnjen in zavezan s tanko kožico. Podoba ima v nogi (škrat navadno v repu) majhno luknjico. Ako pritisnemo na kožico, stopi voda v podobo, ki takoj težja postane in v vodi utone. Ako tlak na kožico odjenja, podoba zopet splava, ker je zrak vodo iz podobe potisnol. — Aparat, s katerim se dokaže Arhimedov zakon. — Gostomer z lestvico (arejometer).

Št. 64. Sredobežnost: Železnica na sredobežno silo.

Št. 65. Občujoče posode: Občujoče posode. Kapljevina stoji v vseh krajih do taiste višine. Lasovitost je neznatna, ker so kraki dosta široki.

Št. 65. Pumpe: Priprosta ročna brizglja. Ako potegnemo bat iz brizglje, stopi voda v njo. — Navadna sesaljška iz stekla. Zaklopnici sta pobarvani, da jih tudi od daleč vidimo. — (Pri tem branju, bi bilo dobro tudi tlakomer sesaljške pojasniti kakor tudi gasilno brizgljo zopet obravnavati.)

Fr. Slanc.

(Konec prih.)

Književnost.

Vaje v petji. Zložil Anton Nedved. V Ljubljani. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1894. Cena 60 kr. — Radostno pozdravljamo novo delo našega slavnega umetnika in ljubljenca našega naroda, kateri je slovensko pedagoško-glasbeno literaturo obogatil s to izborno knjigo. Snov na 88 straneh 8° je razdeljena na sledeče oddelke: „piedvaje“, katere pričinja s srednjim govorskim glasom „g“ in jih razširi na višino in nižino v obsegu jednočrtane oktave; „vaje o intervalih“, ki so uporabljene v raznih taktovih načinih in v različni ritmiki; „vaje v šestnajstinskih notah“; „triole“; „znaki za zviševanje, zniževanje in razvezo“; „tonovi načini“, najprej v duru in potem v molu, kjer opazimo tudi prav dobre vaje v razdeljenih trizvokih; „sinkope“; „dinamiški znaki“; „dvoglasne vaje“ in „dvoglasni kanoni“. Med vaje o intervalih, ki so ob enem izvrstne vaje v solfiziranju, vpletel je g. skladatelj v spodbudo učencev mnogo prav mičnih pesmic. Prav primerna so tudi v uvodu navedena glavna pravila o dobrem petji. Samoposebi se razume, da bode vedel ljudski učitelj izbrati iz te knjige za šolo le važnejše vaje iz vsacega oddelka.

Sistematično urejena tvarina kaže nam pravega strokovnjaka, ki umeje mnogobrojne skušnje, nabrane za večletnega učiteljevanja, uspešno uporabiti v prid učeči se mladini. Slavnemu skladatelju smo prav hvaležni na njegovem trudoljubnem delovanju. Ne dvomimo, da bodo merodajni krogi brzo segli po tem najnovešem izvrstnem delu. Prav toplo je priporočamo ljudskim učiteljem in vsakemu pevovodji.

Kratek nauk o glasbi. Spisal Ant. Nedved. V Ljubljani. Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1893. — V kratki in lahkoumevni besedi razlaga g. skladatelj glasbeno

teorijo na podlagi pridjanih vzgledov v notah. Knjižica, ki obsega 30 strani 8°, bode dobrodošla pevskim šolam in sploh glasbenim zavodom.

Početni nauk o petji za ljudske šole. Po R. Weinwurm u sestavil A. Nedved. V Ljubljani. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1894. Cena 15 kr. — Ker je znana lahkomnevna Weinwurmova metoda že odobrena od c. kr. ministerstva za uk in bogočastje in tudi uvedena v mnogih šolah, preverjeni smo, da bodo gg. učitelji z veseljem segli po tej knjižici, v kateri je g. skladatelj uporabil primerne slovenske izreke in pesmi. Knjižica ima 31 strani v 8°.

Igre in pesmi za otroška zabavišča in ljudske šole. Uredil Ivan Mrcina, učitelj na c. kr. vadnici v Gorici. V Ljubljani. Izdala in založila družba sv. Cirila in Metoda. 1893. Cena 60 kr. Hvaležni moramo biti naši slavni šolski družbi, da nam je izdala v desetem zvezku za otroška zabavišča prepotrebno knjigo, ki bo v veliko korist dobri vzgoji naše nežne mladine ter jo je vesel vsak Slovenec, zlasti vsaka vrtnarica in učitelj. Zbirka ima v uvodu, ki obsega 38 strani, temeljito pedagoško razpravo o petju in otroških igrah v otroških zabaviščih in nižjih razredih ljudskih šol. Vsakej vrtnarici bo ta uvod v veliko olajšavo pri izvrševanju njenega poklica. „Narodna šola“ je sicer izdala Funtkovo „Zabavišče slovenskim otrokom“, kjer je veliko lepih in primernih pesmic, toda brez napevov. V tej knjigi so pa pesmi pomnožene in vsaka ima svoj napev. Vseh pesmij je 121, ki se dele 1. v nabožne pesmi (12); 2. v uvodne pesmi (4); 3. v koračne pesmi in igre (9); 4. v pesmi, ki se pojo pri hoji, skakljanji, tekanji in skakanji (9); 5. v pesmi, ki se pojó pri igrah v krogu (18); 6. v pesmi, ki se pojó pri nazornih igrah (8); 7. pesmi pri igrah s prsti in rokami (9); 8. pesmi pri igrah z žogo (11); 9. pesmi pri igrah s kroglo (7); 10. pesmi za stavljenje (6); 11. sklepne pesmi (7); 12. raznotere pesmi (12); 13. dodatne pesmi (9). O glasbeni vrednosti so se razni strokovnjaki jako laskavo izrazili o teh pesnih. Prvi strokovnjak za otroška zabavišča E. Seidel, nedavno umrli predsednik društva „Deutscher Fröbel-Verband“ v Weimarju je čestital g. Mrcini na tem delu in tudi g. A. Förster se je izrazil jako pohvalno o tej zbirki.

Knjiga ni samo za otroške vrte priporočljiva, ampak rabiti bi jo morali tudi v ljudski šoli, osobito na nižji stopinji.

„Pomladni glasi“, posvečeni slovenski mladini, IV. zvezek. Uredil Ivan Štrukelj. Založili sotrudniki. V Ljubljani. 1894. Tiskala „Katoliška tiskarna“. Str. 143. Cena broširanemu izvodu 25 kr., kartoniranemu 35 kr. — Vsečina IV. zvezku je ob kratkem takale: Prvi spis, življenjespis Valvasorjev (s sliko slavnega moža), navdušuje med pripovedovanjem dogodkov mladino, naj bode pridna, vstrajna, verna in požrtvovalna za domovino. Posebno radi bodo brali naši mladi čitatelji in si tudi hitro zapomnili drugi spis: „Belo kačo“, narodno pripovedko za dec v verzih. Nekatere pa bodo morda še bolj zabavale in jim blazile srce daljše povestice: „Hudi dnevi“, „Pastir“, „Materina luč“, ali sličica „Pri bučah“. S temi pripovednimi spisi štiri mične pesmice. Knjižico zaključuje otroška igra: „Od hiše!“, katero bodo prav lahko igrali učenci ljudskih šol, ker ni treba za njo posebnih priprav. — Letošnji zvezek je po vnani obliki lepši — nove črke, barvan okvir — obširnejši je več kakor za polo od prejšnjih treh: zato ni drugače, da je tudi za 5 kr. dražji. Bodi čedna knjižica, ki podaje mladini v lepi obliki mnogo dobre in duševne hrane, prav toplo priporočena. Naročnino sprejema: Ivan Štrukelj, bogoslovec v Ljubljani in Kat. bukvarna v Ljubljani. Ravno tam je na prodaj tudi še nekaj II. in III. zvezkov, broširan à 20 kr., kartoniran à 30 kr.

Vrhovec Ivan: Zgodovinske povesti za meščanske šole. II. Stopnja. Ljubljana. 1893. Blaznikovi dediči založili. Cena 50 kr. Ta knjiga je z razpisom naučnega ministerstva z dné 13. sušca t. l. št. 4934 odobrena za rabo v meščanskih šolah s slovenskim učnim jezikom.

Stenograf, glasilo hrvatskog stenografskog društva u Zagrebu prinaša v št. 9. in 10. obširno kritiko Bezenšekove knjige „Slovenska stenografija“, katero je izdala „Matica

Slovenska". V prilogi je več zanimljivih jako lično izdelanih stenografičnih vaj. Ker se list pazno ozira tudi na slovensko stenografijo, bodi toplo priporočen našim slovenskim stenografom. Nečlane znaša naročnina 2 gld., za dijake 1 gld. Člani ga dobivajo brezplačno.

Nauk slovenskim gospodarjem, kako je zboljšati rejo goveje živine. Spisal Viljem Rohrman, pristav dež. kmetijske šole na Grmu. Založila podružnica c. kr. kmetijske družbe v Novem Mestu. 1894. Tiskal J. Krajec, Str. 51. Cena 15 kr. Ta knjižica, namenjena slovenskim kmetovalcem, nas je zelo razveselila, ker je lepo in lahko umljivo pisana, tako da bo vsakemu koristila, kdor jo prebere, zlasti pa živinorejcem. Povod, da se je lotil pisatelj tega nauka, je nova postava o povzdigi reje goveje živine, katera postava utegne dosti pripomoči, da se bo goveja živina odslej bolje redila, kakor doslej. Knjižica je jako lična in tako cenena, da si jo lahko vsakdo omisli.

Slovensko-nemškega slovarja je izšel deseti sešitek ter obseza besede od oaza do ognjemstvo.

L i s t e k.

Šola in svet.

Iz zapiskov starega učitelja. — Spisal E. Gangl.¹⁾

(Dalje.)

Ali kakor da bi ne bilo res, kar pravi oče, odkima deklica z glavo. Starec jo gleda in reče: „Misliš, da ne govorim resnice?“

Odgovora ne čaka, ampak odgovarja sam: „Res, takó ni prav, kakor pravim“.

Ni prav? — Deklè in starec znata, da so resnične te besede.

Pred očetovim očesom se odgrne tolikokrat se ponavljajoči prizor iz preteklosti. Dolga vrsta otrok drvi proti šoli. Tam pa nestrpno čaka učitelj, da se odpró vrata in da se vsuje v šolo veseli, živi roj. Kaj je to, ki mu razvnema ogenj v lici, ko zrè te razcvele obraze? Kakšna moč mu širi srcé, da se vánje vtiskavajo vsi ti obrazi takó globoko, da jih ne zabi nikdar več? Kakó se zove sila, ki mu žene iz grla vroče, navdušujoče besede, sila, ki krèi dolgo vrsto njegovih let, da se čuti prav takega, kakor je to jutro dneva človeškega življenja? To je tisto čustvo, tista moč, ki živi v učiteljevih prsih bolj zvesto in bolj nesebično, kakor v onih, katere kiti trdost in jeklenost samosvoje naklonjenosti — ljubezen!

Govóri sama, hči nebes, ki ti je prišel dan, katerega ne pomni človeški rod, ki ti pride poslednji, katerega ne učaka nobeden zemljan! Zdi se mi, da prihaja izza jasnih oblakov jasen glas, kateri govori, da je ona svoje korenine zarila v srcé vsakteremu, komur je vzgajati človeštvo. In besnel je mnogokrat, preinogokrat ob tem živem drevesu v živem, dostikrat tudi v mrtvem srci vihar svetá in življenja, ali porušil je ni do danes, zakaj takó mogočno žene, da je tudi v trdi zimi zamrlih nádej (kakoršnih ne manjka učitelju) odene cvet, ki je posoda čudotvornega, k delu bodrečega vonja!

Hči in oče se zamislita. Ona zna, da ne more biti jedina ljubezen svojemu očetu, in on vé, da ne smé ljubiti samó svojega otroka.

„Brala sem na tvojem lici“, reče hčerka, „kar si ti ta hip mislil“.

„Hvala ti“, odgovori oče. „Ti mi bereš kàr z obraza, drugi pa še besed ne morejo in nečejo razumeti“.

¹⁾ V zadnji list so se vrinile nekatere tiskarske pomote, katere izvoli bralec popraviti: V 15. vrsti od zgoraj beri mesto neovrgljiv negorljiv, v 23. vrsti od zgoraj mesto prošla prešla, v 12. vrsti od spodaj postavi med besedi siliš in na subst. veselost, da se potem stavek glasi: „ki mi siliš veselost na obraz“, in v 4. vrsti od spodaj stoj mesto neizrečeno neizrečno.

„Doma me čaka delo“, veli deklè.

„Pojdi torej, jaz ostanem še tù“.

Pod lipo sedi starec sam. — In takisto se mu zamisli duh globoko v dôbo, ki mu umira v prešlosti za njim. O čem drugem naj misli, ako ne o šoli? — Le vprašaj možè, katerim je sreča nasipala kupe zlatá, obilosti, imena in časti, kaj je misel njih mislij? — Čudno torej ni, da prehaja njega duh po času, ki mu je izžemal telesne in dušne moçi, da ž njimi obogati človeštvo.

In táko bogastvo ni oskrojnno, največje je in najstalnejše!

Dà, kaj je videl prej? Ono nedolžno deco, katero žene v šolo bodisi veselje, bodisi zapoved. In ravno ta različnost, ki združí vse v šolskih klopeh, je vez, katera ne dovaja v šolo samih otrok, nego katera dovaja ž njimi v tesne prostore svet s svojo slabostjo in dobroto. Pogledj samó ta lica! Tú ti seva ž njih beda, pomanjkanje, žal in greh, kar vse otežuje ramena njih roditeljev; tù vidiš veselost, cvet, srečo na otroških obrazih, kar vse so podedovali po svojih roditeljih. A jedno ni bilo poklonjeno niti prvim, niti drugim v dar, jedno: čut, čutiti človeški, živeti človeški. Rečem vam: kdor se ne poniža na stališče otrokovo, ta ne ume njegovega življenja, ter tudi ne more iz te neobrazene mase izdelati lik, na katerem vidiš prvi hip, da je namenjen svetovni in mednarodni izložbi človeških značajev.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Kranja 29. sušca 1894. (Jakob Ukmar †.) Niso še dobro pretekli trije meseci, odkar nam je nemila smrt nenadoma pobrala voditelja naše deške štirirazrednice g. Mih. Kustra, že je iztegnila koščeno svojo roko zopet po drugem tovarišu, vpokojeni učitelj g. Jakob Ukmar, starosta kranjskih učiteljev, izdihnili je dné 16. sušca proti jutru svojo blago dušo.

Dasi smo bili vsled daljše bolezni in starosti njegove pripravljene na to, vendar se nam je do duše milo storilo, ko smo ga spremljali na zadnji poti. In kako tudi ne? Saj je bil miren in tih, prostodušen in dobrsrčen, vedno vesel in šaljiv, da se je moral omiliti vsacemu, kdor je le kedaj imel priliko občeovati ž njim. In prijateljsko tovarštvo bilo mu je sveto. Zato je bila njegova zadnja želja še, videti in govoriti še s svojim ljubim in dobrim stariim prijateljem-tovarišem g. Andrejem Praprotnikom. In ravno tisto jutro, ko se mu je prijatelj Andrej odpravljal, da ga obišče, zatisnil je mirno kakor v spanji trudne svoje oči.

Kako da se je bil priljubil meščanom in tovarišem, pokazal je njegov pogreb v dan pred sv. Jožefom. Poleg dolge vrste meščanov udeležil se ga je c. kr. okr. šol. nadzornik g. And. Žumer z učitelji iz okraja; iz Ljubljane prišla sta gg. nadučitelj Raktelj in učitelj Dimnik, in domače učiteljstvo obeh četverorazrednic z učenci in učenkami. Krsta obložena je bila z mnogimi venci, katere mu je poleg sorodnikov darovalo več rodovin iz mesta in domače učiteljstvo.

Porojen dné 13. mal. srpana 1813 na Jesenicah na Gorenjskem, dovršil je pokojni Ukmar leta 1832. tedanjo „k. k. Normal-Hauptschule in Krain“ ter obiskoval leta 1834. šestmesečni tečaj „für Schul-Candidaten an der Muster-Hauptschule“ v Ljubljani. Leta 1836. in 1837. je služboval Ukmar najprej v Radovljici, 1838 na Vrhniki in 1839–41 v Blagovici in Krašnji. Leta 1842. prebil je preskušnjo učne usposobljenosti in bil imenovan stalnim učiteljem v Mošnjah na Gorenjskem, kjer je učiteljeval do leta 1876. To leto preselil se je v jeseni na novo ustanovljeno šolo v Goričah in služil tam do leta 1881., ko je bil na lastno prošnjo umirovljen. Od tod preselil se je v Kranj, kjer je mirno in zadovoljno živel s svojo drugo soprogo nad 12 let.

Toda tudi tù ni še miroval, ampak z veseljem je nadomestoval bolne tovariše v Kranji nad pol leta in nekoliko meseccev v Ljubnem v radovljiškem okraji.

Sploh so ga šola in učiteljske zadeve živo zanimala. Vesel je bil vsacega šolskega napredka in izboljšanja pri učiteljstvu, kakor ga je tudi bolelo in sklelo, ako je videl, da se kateremu tovarišu tū in tam krivica godi.

Služil je v celem nad 45 let, a pokojnina se mu je odmerila le s $\frac{7}{8}$, ker se mu ni vštelo l. 1841., ko je služboval v Krašnji, češ, da ondotna šola takrat ni še bila javna. Koliko taci težko odsluženih let se nam še dandanes odščipne, ker je ni postave, ki bi nam tudi naša začasna službena leta vštela v gotovo trdo prislužno pokojnino. Hotel Bog in naši deželni očetje, da bi se nam v kratkem popravila ta krivica!

Tebi pa, zlata duša, dragi prijatelj Jakob, ki si nam bil vzor delavnega in vestnega učitelja, živ vzgled pravega in odkritosrčnega tovariša, Tebi kličemo žalostni v grob: Lahka ti zemlja domača! Mirno počivaj do svidenja! R.

Iz Reteč pri Škofji Loki, dné 2. mal. travna 1894. Dné 29. sušca bil je za našo župnijo slovesen dan. Blagoslovila in otvorila se je naša novo sezidana jednorazredna ljudska šola. Ob 9. uri dopoldne jeli smo se zbirati v okusno okinčani šoli. Dečki so imeli sveže šopke pripete na prsih, deklice pa so bile okinčane z vencí. Prišel je preblagorodni g. c. kr. okr. šol. nadzornik A. Žumer, da zastopa c. kr. okr. šol. svet, gospodov učiteljev pa se je zbralo 19. Ob $\frac{1}{2}$ 10 uri smo šli v procesiji v cerkev. Tam je opravljal Veni sancte Spiritus in sv. mašo prečastiti g. Fr. Rozman, kurat ljubljanske hiralnice. Po duhovnem opraviu smo se podali zopet v procesiji v šolo, kjer se je vršil blagoslov. Za tem poprime besedo g. nadzornik, zahvaljujoč se navzočemu kraj. šol. svetu za trud, katerega je imel pri zgradbi šolskega poslopja; potem podaje domačemu učitelju mnogo praktičnih navodil. Stariše opominja, naj svojega učitelja spoštujejo in podpirajo s tem, da bodo svoje otroke redno v šolo pošiljali in o učitelju le spoštljivo govorili. Spominja se tudi dobrotnikov te šole, zlasti presvetlega cesarja, dež. odbora kranjskega in bivšega g. duhovnika J. Bertoncelja iz Godešiča, ki je v svoji oporoki volil za zgradbo te šole 1700 gld. ter zakliče slava blagim dobrotnikom! K sklepu svojega govora se spominja presv. cesarja Franciška Jožefa I. ter mu navdušeno zakliče trikrat slava! Na to zapoje gg. učitelji v močnem koru ces. himno, katero smo stoje poslušali. Učitelj g. R. Ziegler pozdravlja preblagorodnega g. nadzornika, preč. g. Fr. Rozmana, gg. učitelje in sploh vse navzoče. Gg. učiteljem se zahvaljuje za prekrasno petje v cerkvi in šoli. Obljubuje potem g. nadzorniku, se vedno po njegovih navodilih ravnati, ter prosi slavna šolska oblastva, naj ga blagovolijo podpirati pri njegovem težavnem poslu; stariše pa prosi naj svoje otroke redno v šolo pošiljajo. Slednjič se obrne še k otrokom in jih napeljava k lepemu vedenju v šoli, cerkví in doma. Preč. g. Rozman pozdravlja v izvrstnem govoru vse navzoče in podaje starišem in otrokom krasne nauke. S tem je bila slavnost končana.

Ko smo si potem ogledali šolsko poslopje, katero je za Reteško majhno župnijo res lepo, usedemo se h kosilu, katero je napravil tukajšnji šolski svet v učiteljevem stanovanji. Razvnela se je živahna govorica in petje. Seveda se tudi napitnic ni manjkalo. Naj prvo napije g. nadzornik presvetlemu cesarju. Vsi navzoči zakličejo našemu dobrotljivemu vladarju trikrat slava, pred šolskim poslopjem pa zagrome topiči. G. Požar napije g. nadzorniku, g. Bregant g. Ziegler-ju, ta pa kolegijalnosti učiteljstva kranjskega okraja. Z.

V e s t n i k.

Osobne vesti. G. *Jvan Pezdič*, drugi učitelj na deški štirirazrednici v Kranji, je imenovan nadučiteljem na tej šoli. G. *Hinko Podkrajšek*, drugi učitelj v Radovljici, pride na drugo mesto v Kranj. G. *Štefan Birk*, učitelj v Zalogu, je dobil službo učitelja-voditelja v St. Jakobu ob Savi. G. *Božidar Čampa*, začasni učitelj v Zagorji ob Savi, je stalno nastavljen na tej šoli.

Ljubljanske mestne šole so praznovale 40 letnico poroke Nj. Veličanstva našega cesarja dne 24. mal. travna sē sv. mašo. V šoli se je pa razložil mladini pomēn dneva.

Patrijotičsko slavnost je priredilo vodstvo c. kr. deške ljudske šole v Trstu v spomin 40 letnice poroke Nj. Veličanstva cesarja (24. mal. travna 1854.).

Slavnostni spomin na 40letno poroko Nj. Veličanstva našega cesarja se je praznoval dne 24. mal. travna na učiteljskem izobraževališči v *Kopru*.

Izlet Slov. učiteljskega društva v Dobrepolje, oziroma Vel. Lašče bode dne 10. vel. travna. Gosti dobro došli! Odhod iz Ljubljane opoldne z vlakom.

Za „učiteljski konvikt“ je darovalo Slov. učit. društvo v Ljubljani 20 kron namesto venca r. Ivanu Tomšiču in g. Jan. Borštnik, nadučitelj v Šnariji pa 2 kroni. — Bog plati!

Nasledki novega deželnega šolskega zakona na Kranjskem se že kažejo; v Gribljah je bila namreč že dvakrat učiteljska služba razpisana, v Št. Lambertu pa trikrat, a ni se oglasil za prvo službo niti jeden prosilec. Bati se je, da se prav kmalo pokaže občutno pomanjkanje učiteljev na Kr. njskem, kajti po bornih 360 gld. na leto se tudi „propalim dijakom“ ne bodo sline cedile!

Izlet na sv. Jošt priredi ob ugodnem vremenu „učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj“ dne 10. maja. Zbirališče ob 1/2 9 na „Kalvariji“. Gosti dobro došli!

Vabilo k zborovanju „Pedagogijskega društva“, ki bode dne 10. maja t. l. ob 10. uri dopoldne v *Kostanjevici* z nastopnim vspeedom: 1. Nagovor g. predsednika v spomin o štiridesletnici poroke Nj. Veličanstev. 2. Govor g. J. Bezljaja „o risanji zemljevidov“. 3. Društvene zadeve. 4. Nasveti. — K obilni udeležbi vabi odbor.

Umrli je dne 23. mal. travna gosp. *Anton Vrančič*, učitelj v Zagradcu pri Žužemberku. Naj v m. p.!

Skušnje učiteljske sposobnosti pri izpraševalni komisiji v *Kopru* se prično dne 18. vel. travna.

Učiteljsko društvo radovljiskega okraja bode zborovalo dne 17. t. m. ob 2. uri popoldne v Lescah. Poročal bode g. prof. *Fr. Levce* o deželni učilski razstavi.

J. Giontinijeva knjigotržnica v Ljubljani obhaja dne 1. vel. travna 50letnico svojega obstanka. V tem času je založila 385 raznih knjig in tiskovin večinoma slovenskih.

25letnico državnega šolskega zakona nameravajo slovesno praznovati vsa učiteljska društva v Šleziji.

Slovenski pesniki, pozor! Predsedništvo „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ razpisuje nagrado *5 avstrijskih cekinov* — darilo prof. *Ant. Bezenšek-a* iz Plovdiva — za *zbirko najboljših pesmic za slovensko mladino*. Veledušni darovatelj namerava in pijelete do pred kratkim umrle mu matere Marjete posvetiti to zbirko njenemu spominu, zaradi česar želi (a ne zahteva), da bi zbirka imela naslov: „*Marjetice*“. Pesmi naj bodo prikladne *srcu in umu ljudsko-šolskih otrok* in naj, če možno, imajo sledečo razdelitev: *I. Otroško srce*. V tem razpredelu pesnik spevaj otroško ljubezen do matere, do očeta, izpolnjevanje četrte zapovedi božje. Mati uči otroka moliti. Ljubezen do bratov in do sestr, tovarišev, rojakov in do naroda. *II. Prigodne pesmi*. Ta oddelek obsegaj pesmi o priliki rodbinskih in cerkvenih praznikov itd. *III. Veselje mladine*. V tem razpredelu pesnik podaj pesmi o raznih otroških igrah in delih, n. pr. pastir na paši, deček pomaga očetu orati, deklica materi presti, šivati itd. *IV. Šola*. Kako si bistrimo um in blažujmo srce. Kako spoštujmo duhovnike in učitelje. Kako bodimo prijazni do svojih součencev itd. *V. Poklic*. N. pr. slovenski oratar, drugi stanovi. Vsak stan je vreden spoštovanja, v vsakem stanu je človek lahko srečen, samo da vestno izpolnjuje svoje dolžnosti.

S tem smo podali pesnikom-natealcem majhno navodilo, kakšne zbirke si želi gospod darovatelj. — Pesmice naj bodo kratke, lirske ali epične; epične so lahko nekaj daljše. *Vse pa naj bodo dovršene po vsebini in po obliki*, kakor to zahteva lepo razvita sedanja slovenska pesniška tehnika. — *Knjižica obsegaj blizu 3 tiskane pole v malej osmerki ali pa 5 tiskanih pol v šestnajsterki*.

Rokopisi brez podpisanega imena pesnikovega — pravo ime se dodaj na posebnem zapečatenem lističu — naj se pošiljajo predsedniku vsaj do 20. julija t. l. Darilo izplača g. darovatelj sam dne 1. septembra t. l. Ostali rokopisi se na zahtevanje vrnejo.

Ljudsko šolstvo v proračunskem odseku poslanske zbornice na Dunaji. O ljudskem šolstvu je razpravljaj proračunski odsek dne 9. sušca zvečer. Razni poslanci so naglašali svoje želje in pritožbe. A toliko in tako opravičenih gotovo nimajo zastopniki nijedne druge narodnosti, kakor jih imajo Slovenci in Hrvati, sosebno gledé Primorja in Koroške. Kakor prejšnjega dne pri razpravi o srednjih šolah, tako se je poslanec dr. *Gregorčič* oglasil tudi pri razpravi o ljudskih šolah. Tožil je, da ukljub tolikim prošnjam, utokom in razpravam, tržaški in goriški Slovenci še sedaj nimajo slovenskih šol, tudi potrebnih in povsem opravičenih. Navajal je nadalje, da je v Istri še kakih 20.000 v obiskovanje šole obvezanih otrok, kateri ne zahajajo v nikako šolo, največ iz tega vzroka, ker je nimajo;

ter da je v isti deželi mnogo šol, katere obiskujejo večinoma ali skoro izključno hrvatski otroci, v kojih se pa poučuje v italijanskem jeziku, tako, da ni mogoče niti govoriti o napredku. To isto velja za slovenske otroke na Koroškem. Tu morajo slovenski otroci zahajati v šole, v katerih se poučuje izključno ali skoro izključno nemški. To vse je proti zdravi vzgoji, kakor tudi proti obstoječim zakonom. To vse bi se moralo popraviti, a na šolskih oblastih je, da to store. — Gospod minister za nauk in bogočastje, *vitez Madejski*, odgovoril je na te pritožbe po priliki sledeče: Ljudske šole ne spadajo neposredno v področje ministerstva, a kolikor spadajo, postopa isto po pravu in zakonu. Gospod minister je tudi tega mnenja, da v ljudskih šolah *treba poučevati v materinem jeziku* šolskih otrok, in je prepričan, da drugače ni mogoče napredovati. O jeziku pa odločuje deželna šolska oblast, zasllišavši one, koji vzdržujejo šolo. Ako so ti odloki nepravilni, ako ne odgovarjajo vzgojevalnim načelom, oziroma zakonom, in ako se oni, kojim se zgodi krivica, pritožijo na ministerstvo, potem to poslednje *gotovo ustreže* njihovim željam. Na trditev dr. Gregorčiča da je v Istri do 20.000 otrok, ki ne obiskujejo šole, ni odgovoril g. minister. Zapomnil pa si je to gotovo, kajti tudi člani odseka so začujeno majali z glavami, ko so to čuli. Dr. Gregorčič se je dotaknil tudi nekotnih nedostatkov na učiteljskih v Kopru in Gorici, posebnost pa tega, da se pedagogika poučuje v *nemškem jeziku* ter da se zgodovina in zemljepis ponavljata v *istem jeziku*. Gospod minister je omenil na to, da mu te razmere še niso dobro znane, pa da se hoče obvestiti o njih.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 572

o. š. sv. Ker se je razširila jednorazrednica v Predosljnih v dvorazrednico, razpisuje se novo nadučiteljsko mesto z dohodki III. plačilnega razreda, z opravljenostjo 50 gld. in s prostim stanovanjem v stalno umestitev. Obrok za prošnje do dne 15. vel. travna t. l. C. kr. okrajni šolski svet v Kranji, dne 17. mal. travna 1894.

Št. 225

o. š. sv. Na jednorazrednici v Podiagi je stalno popolniti mesto učitelja-voditelja z dohodki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem. Dotične prošnje je predložiti predpisanim potom do 31. vel. travna 1894.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 21. mal. travna 1894.

Listnica vredništva. Gg. prof. F. O. v Lj., F. M. v T., F. T. v V., V. Z. v St., A. L. v G. Hvala lepa na poslanem! Pride prihodnjič na vrsto. — G. J. Ž. v G.: Vaš dopis je že stavljen, pa smo ga morali zaradi pomanjkanja prostora odložiti za prihodnjo številko. Oprostite!

Listnica upravnništva. 7. štev. „Tovariša“ smo pridjali nakaznice za one p. n. naročnike, ki so zaostali na naročninah za l. 1893.; današnji štev. pa smo priložili nakaznice le tistim naročnikom, ki so na dolgu za l. 1893. ali po 1 gld., 1 gld. 50 kr. ali pa po 2 gld. — Obvestili smo toraj vse naše dolžnike ali s tem, da smo „Tov.“ priložili nakaznice ali pa smo jim pisali, kar je provzročilo mnogo dela in troškov. Prvo se lahko pozabi, a drugo ne, če bode odziv tako slaboten. — Gg. tovariši! Ne silite nas v nove pošne troške in h koraku, da bi Vam morali sredi leta list ustaviti. Prosimo toraj tiste naročnike, ki so nakaznice prejeli, da nam blagovole poslati naročnino, one pa, ki so pisмено ali ustmeno obljubili obroke, da jih tudi spolnujejo. S preziranjem teh prošenj otežuje se red in pokopava upljiv in neodvisnost lista. — V nadi, da med slov. učiteljstvom še ni grobokopov učiteljske zavednosti in ponosa, se srčno zahvaljujemo naše prošnje izvršujočim p. n. naročnikom in njihovim naslednikom.

 Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1 1/4 poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, sv. Petra nasip št. 37; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2. Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.